

Ne sajnáljanak! Közös a világunk! – Ma van a Fehér Bot Napja

2013. október 15. Írta: Budaörsi INFÓ Kategória: Budaörs, Kiemelt, Kultúra - Szerkesztés

(Budaörs – 2013. október 15., Budaörsi Infó) A Fehér Bot Napján a Budaörsi Infó arra törekedett, hogy kicsit más szemszögből közelítse meg a látássérült-kérdést, és ahelyett, hogy még egy "sajnáljuk a látássérülteket" cikket írtunk volna a több halom sajnálkozó írás mellé, inkább megpróbáltuk összeírni azt, hogy hogyan segíthetünk a fehér bottal közlekedőknek. Ebben segítségünkre volt a Buda-Környéki Látássérültek Közhasznú Egyesületétől (BULAKE) Jenei András, aki több könyvet is írt a témában. Nála hitelesebb forrást keresve sem találhattunk volna.

Miért pont fehér bot? Ennek is utána néztünk. Olvassák el ezt a kis történetet és utána pedig nézzék meg, hogy hétköznapi helyzetekben hogyan lehetnek a látássérültek segítségére. **Ők is felnőttek! Viselkedjünk is úgy velük!**

A fehér bot története

A fehér bot a vakok utcai közlekedésének közismert és elengedhetetlen segédeszköze. Alkalmazásának gondolata a francia **Guillemet Herbemont** grófnőtől származik.

A párizsi utcán sétálgatva többször megfigyelte a nagy jármű- és személyforgalomban féltéken és bizonytalanul közlekedő vakok állandó veszélyeztetettségét. A 20-as évek végén Párizs forgalma egyre fokozódott, a vakok veszélyeztetettsége egyre inkább növekedett. A grófnő a vakok megsegítésének lehetőségét megtárgyalta az édesanyjával, aki nem értett egyet a lánya igyekezetével, és inkább irodalmi művek Braille rendszerű átírását javasolta a lányának, amely igen divatos tevékenység volt a magas társadalmi rétegek hölgyeinek körében.

A kérdéssel mégis tovább foglalkozva egy könnyen felismerhető és megkülönböztető eszköz kézben hordásának a gondolatát vetette fel. Így jutott a "fehér bot" használatának a szükségességéhez, amelyet úgy a járművek vezetői, mint a gyalogosok távolról felismernek és tudják, hogy közöttük vak ember közlekedik. Használata fokozatosan terjedt el Európában és csaknem az egész világon.

Hogyan segítsük a látássérült embert?

Lehet, hogy nincs a családjában vak vagy súlyosan látássérült ember, de még az ismeretségi körében sem. Az utcán, hivatalokban azonban találkozhat a fogyatékos emberek e csoportjának tagjaival, akiket a fehér botról, esetleg a sárga karszalagról három fekete ponttal (vagy ez a jelzés kítűzőn) ismerhet fel.

A kulturált magatartás egyik fokmérője, ha a másik embernek úgy segítünk, hogy e közben tapintatosak vagyunk, és nem hozzuk megalázó, kellemetlen helyzetbe.

Bizonyára szívesen segítene így, de nem tudja, hogy ezt miképpen tegye – ehhez kíván segítséget nyújtani Önnek a lenti „gyűjtemény”, amit a **Buda-Környéki Látássérültek Közhasznú Egyesülete** bocsátott a rendelkezésünkre.

Az írást látássérült és látó kollégák együtt állították össze – hogy mindkét fél tapasztalatai benne legyenek.

Minden, lentebb felsorolt tanács alapja: mielőtt segítünk, kérdezzük meg szükség van-e a segítségünkre, és csak, ha kéri, akkor tegyük!

Ne essen rosszul, ha nemleges választ kapunk, máskor is ajánljuk fel segítségünket.

Vannak látássérültek, akik rehabilitációjuk és élettapasztalatuk miatt biztonságosabbnak érzik az egyedül közlekedést, vagy ténykedést.

1. Tabu? Nem!

Vak emberekkel folytatott beszélgetések során sokan nem merik használni az olyan kifejezéseket, mint pl: Nézzel, Figyeljen ide!.

A fenti és ezekhez hasonló szavak üzenete (figyelemfelhívás valamire) jelentése a látássérült emberek számára ugyanaz, csak más érzékszerve támaszkodva fognak figyelni.

Például: – Láttam egy jó filmet – mondja látássérült ismerősünk, vagyis a film adta élményt megkapta egyéb érzékszerveire hagyatkozva. Hallotta a hangokat, zörejeket. A vizuális élmények közvetítése egyéb módokon is lehetséges, például tárgyak kézbe adásával vagy szóbeli információval. És az, hogy „vak”?

A vakság a látássérültség egyik, legsúlyosabb foka. Rajtuk kívül vannak gyengénlátók, aliglátók. Tehát maga a kifejezés nem bántó, a szövegkörnyezet és hangsúly teheti azzá.

Társaságban, vak ember jelenlétében a legnagyobb tapintatlanság róla sajnálkozva beszélni.

A jóindulatú, de kíváncsi kérdések is tapintatlanok lehetnek. Csak akkor tegyen fel beszélgető társának vakságára vonatkozó kérdéseket, ha emberi kapcsolatuk erre feljogosítja Önt.

2. Így helyes!

Ha az utcán találkozik kísérő nélkül és láthatóan bizonytalanul közlekedő látássérült emberrel, ne habozzon segítségét felkínálni!

Kérdezze meg egyszerűen: Segíthetek?

Igenlő válasz esetén kínálja fel karját, és hagyja, hogy a látássérült karoljon Önbe. A vezető egy lépéssel a látássérült előtt haladjon. Mozgásunkkal (járdaaszegély, lépcső, kanyar) előre jelezzük (éreztetjük) az irányt, annak változását.

Ne lepődjön meg azonban, ha a felajánlott segítséget elutasítják. Vannak vak emberek, akik szívesebben hagyatkoznak magukra/kutyájukra/botjukra, mint mások segítségére.

A látássérültek többsége azonban szívesen fogadja a felkínált segítséget.

3. Fogjam, fogjon, húzzam vagy toljam?

Gyakran a látó ember nem közvetlenül segít, hanem úgynevezett “távirányítással”. A látássérült mögött haladva, anélkül, hogy fogná vagy vezetné, a kritikus pillanatban hirtelen rászól (sőt gyakran rákiált – hátha nem csak nem lát, de nem is hall?!): Vigyázzon! Jobbra! Balra!, stb.

E jó szándékú, de szakszerűtlen segítség többet árt, mint használ. Zavaró lehet a vak embert számára, hogy valaki folyamatosan követi őt, függetlenül attól, hogy segíteni akarják. A segítő szándékú irányjelző szavak megosztják figyelmét, stresszhelyzetet eredményezhetnek.

Fontos: Sose húzza a vakot a botjánál vagy a kutya póránál fogva!

(apropó: kutya)

4. Jaj, de aranyos/okos/ügyes!

Utcán közlekedve egyesek nehezen állják meg, hogy ne szólítsanak vagy simogassanak meg egy szép, és ráadásul fegyelmezetten közlekedő kutyát. Igen ám!

Csakhoggy: Ha a kutyát hámmal vezeti egy látássérült: akkor az a kutya épp dolgozik!

Ilyenkor semmiképp nem szabad megsimogatni, magunkhoz hívni. Megzavarja a kutyát a koncentrációban, nem tud odafigyelni egy közeledő akadályra, észrevenni egy veszélyes helyzetet.

Etetni szigorúan tilos. Egy képzett vakvezető kutya csak a gazdájától fogadhat el ételt. Ez szükséges a kettejük közötti szoros együttműködés fenntartásához, és ezt tiszteletben kell tartani! Nem szívélenség a gazda részéről, ha nem engedi az etetést.

És persze azt sem tudhatjuk, aznap már hány ember kedveskedett a kutyának falatkákkal...

5. Le és föl: járdák és lépcsők

Klasszikus eset: egy vak ember áll a járdán, valaki karon ragadja, és szó nélkül átviszi az út túoldalára. Mire megszólalhatna, hogy nem akart volna átkelni, addigra már az úttesten kísérik. A kísérő meglepődik, és egy tétova bocsánatkérést morogva elandalog. A vak embernek pedig nincs más választása, mint megpróbál visszajutni a kiindulási pontra. A segítség ez esetben többet árt, mint használ – ez érthető, ugye?

A járdaszegélynél a le- és fellépésnél a kísérő mindig lassítson. Közvetlenül a le-, illetve fellépésnél figyelmeztessük társunkat: Most lépjen fel/le! Lépcsőhöz érve elég annyit mondani: Vigyázat, lépcső!, de feltétlenül tegye hozzá az irányt is (fel vagy le)! Korlátal kiegészített lépcsőnél mindig helyezük a vak ember szabad (nem a botot vagy pórázt tartó!) kezét a korlátra. A lépcsőket nem kell számolni, de az utolsó lépcsőfoknál szóljon, hogy ez az utolsó.

Ha választani lehet lépcső és mozgólépcső között, bízza azt a látássérült emberre. Amennyiben a mozgólépcsőt választja, a rálépés után hívja fel látássérült társa figyelmét a gumikorlátra. Tegye hozzá az irányt is!

6. Közlekedési eszközök használata

Tömegközlekedési eszközökön, fel- és leszállásnál a látássérült embert általában segítik. Többnyire csak az baj, hogy egyszerre többen akarják ezt jó szándékuán tenni, és a vak ember ilyenkor nem tudja, melyik segítő kézre figyeljen.

Hasznos, ha felszállás előtt közöljük a vak utastársal hogy közvetlenül a padkához vagy attól távolabb állt meg a jármű – így készülni lehet, kisebb vagy nagyobb lépésre. Legcélravezetőbb segítség, ha a nyitott ajtóhoz kíséri, és kezét a kapaszkodóra helyezi. Leszálláskor a teendő ugyanez, csak még a lépcsőfokok számát is mondja meg. Kezét ekkor is tegye a kapaszkodóra.

Autóba beszálláskor a vak embert vezesse a nyitott kocsiajtó elé, és tegye kezét az ajtó felső peremére, ez alapján már tud tájékozódni.

7. Ülőhely

Amikor vak embernek ülőhelyet kínál, bízza rá a döntést, hogy igénybe veszi-e azt vagy sem. Természetesen a tömegközlekedési eszközökön biztonságosabb, ha ül, hiszen hirtelen fékezésnél érthetően nagyobb veszélyben van, mint látó társai. Abban az esetben, ha le akar ülni, nem elég közölni, hogy „itt van egy szabad hely”, hanem mondjuk meg az irányt is, és ha lehet, (tekintettel a szűk helyre, kivételesen) fogjuk meg a könyökét és vezessük oda az ülőhelyhez. Lgyekezünk az ajtóhoz legközelebbi helyhez irányítani őt. Amennyiben állni kíván, úgy tegyük kezét a megfelelő kapaszkodóra.

A buszokon általában a sofőr mögötti hely a fogyatékosoknak van fenntartva, figyeljünk oda a kis piktogramra és ha tehetjük, hagyjuk a helyet szabadon!

8. Merre? (Irányok)

Ha helyesen és hasznosan akar tájékoztatni, akkor mindig a vak ember helyzetéhez képest adja meg a keresett dolog vagy tárgy helyzetét.

Például: Lépjen pár lépést előre, forduljon picit jobbra és ott lesz a fotel.

9. Hol van a kabátom?

Ismeretlen helyen, pl. egy étteremben vagy vonaton gyakran a következő szavakkal veszik el a vak ember holmiját (táska, kabát stb.): Hagyja csak, majd én elviszem/elrakom/felakasztom.

Ha így tesznek, később a tulajdonosnak komoly problémát jelent, hogy hol keresse, vagy hogyan találja meg holmiját. Problémát jelenthet a holmi tulajdonságainak leírása is: a kabát kék színű (de hogy sötét vagy világos – ez egy vak ember számára talán közömbös, nem is tudja).

Ezért inkább azt javasoljuk, vezesse oda társát a ruhatárhoz/fogashoz, és hagyja, hogy ő maga intézze holmijának leadását/elhelyezését. Egyidejűleg tájékoztassa a megközelíthetőségéről, elhelyezkedéséről.

10. Nem találós kérdés

Hangról a vak emberek jól tudják azonosítani a hozzájuk szót. Jól ismert hangok esetében ez így is van, de még régi ismeretség esetén is előfordulhat, hogy vak embertársa elbizonytalanodik, ki szolt hozzá.

A zajok, melyek bennünket körülvesznek utcán, járművön és egyéb nyilvános helyeken, minket csak fászasztanak, a látássérült embert viszont a dolgok vagy személyek felismerését alapvetően akadályozhatják – tehát ne bántódjon meg, ha nem ismerik fel hangját.

Az ilyen és hasonló helyzeteket megelőzendő, célszerű a köszönéssel egyidejűleg bemutatkozni: Jó napot kívánok, Máz Géza vagyok

11. A vak nem (feltétlenül) kiskorú és főleg nem tárgy!

Sokszor megtörténik, hogy valaki a vak ember helyett annak kísérőjéhez fordul, még akkor is, ha a vakot érintő dologról van szó.

Például: Kisasszony, tud az úr aláírni?

Erre a megfelelő válasz: Kérdezze meg az urat!

Hozzá vagyunk szokva ahhoz, hogy a szemébe nézünk annak, akihez szolunk és zavarba jövünk, ha ez a kapcsolatteremtési lehetőség hiányzik, és ahhoz szolunk, akivel fel tudjuk venni a szemkontaktust.

Bántó, amikor tárgyként beszélnek a vak emberről. Megtörtént eset járművön: Hozza ide, itt egy hely! – mondta a jóindulatú utastárs. Ugye nem kell magyaráznunk...

Ha ismeri, ne féljen a vak embert a nevén szólítani! Amennyiben nem ismeri, érintse meg könnyedén a vállát vagy karját, ezzel tudatva vele, hogy hozzá beszél. Beszélgetésnél az odafordulásról se feledkezzen meg, mert a hang irányát vak embertársa pontosan érzékeli, így azt is, amikor ön szol hozzá.

Társaságban, vak ember jelenlétében a legnagyobb tapintatlanság róla sajnálkozva beszélni, illetve az ő helyzetével kapcsolatos kérdéseket kísérőjével megbeszélni, mintha ő maga döntés- vagy beszédképtelen volna.

12. Amikor kevés egy mosoly...

Olyan helyeken, pl. utcán, nagyobb társaságban, ahol többféle zaj, hang észlelhető egyszerre, a vak ember nem tudja megállapítani, hogy beszélgetőpartnere ott van-e még, vagy sem. Ön akár elmegy, akár visszatér, ezt feltétlenül hozza a vak ember tudomására.

Kínos helyzetbe kerül a látássérült, ha nem szolunk neki távozásunkról és ő tovább beszél hozzánk, illetve már senkihez... (Így külső szemlélő sajnálkozva jegyezheti meg: Szegény, nem csak vak, kicsit bolond is szegény...)

És fordítva: ha Ön visszatér, és nem szol egy szót sem, a vak ember ott fog ülni szótlanul abban a hiszemben, hogy Ön még nincs ott.

Tartsa szem előtt, hogy a beszélgetés közben a vak embernek mindig szóban kell reagálni. Egy mosoly vagy fejbólintás az ő számára ugye, nem jelent semmit.

13. Vásárlás

Amikor vásárlásnál vak embernek szeretne segíteni, a megvenni kívánt árut – amennyiben nem élelmiszerről van szó – nyugodtan adja kezébe vagy tegye lehetővé, hogy azt megtapinthatssa. Ezzel a lehetőséggel élve az alakjáról, nagyságáról, minőségéről elég jó képet tud alkotni magának. A színeket és a mintákat viszont el kell mondani számára, különösen akkor, ha ruházatról van szó. Nyugodtan mondja meg, ha egy szín vagy fazon nem áll jól neki.

Fizetéskor abban az esetben, ha segítségét kéri, közölje a kiadott, illetve visszajáró pénz névértékét tételesen. Pl.: papírpénzből egy 2000-es, két 500-as és 355 Ft apró, összesen 3355 Ft-ot a visszajáró.

14. Felolvasás

A technikai fejlődésnek köszönhetően már sok országban fejlesztettek ki olyan olvasókészüléket, melyet a vak ember is tud használni. Ma még ezek a készülékek nem minden vak ember számára elérhetőek. Míg használatuk mindenki számára elérhetővé válhat, addig a vak ember a látó ember felolvasására van utalva.

A hagyományos írást síkírásnak nevezik. A Braille vagy pontírás – ami domború, ezáltal a vak ember kezével tudja kitapintani – és a magnó csak részben jelent megoldást az írásos információk közvetítésére.

Kellemetlen helyzetbe kerülhet, ha olyan levelet vagy valamilyen hivatalos papírt kell felolvasnia, ami vak embertársa személyes ügye. Ez esetben a tapintás és a titoktartás alapkövetelmény. Javasoljuk, hogy mielőtt kinyitna például egy levelet, nézze meg a feladót és mondja meg, ki az, és csak akkor olvassa fel a levél tartalmát, ha arra a címzett megkéri. Mindig érvényes a szabály: nem biztos, hogy az a fontos, ami Önnek annak tűnik egy írásból, tehát ne rövidítse, ne a rövid tartalmát olvassa fel, hanem tényszerűen, komment nélkül az egészet!

15. Rend és pontosság

E két dolog a látássérült emberek életében alapvető fontosságú – minden holminak, tárgynak kijelölt helye van a látássérült emberek életében, ahol az mindig megtalálható.

Fontos még pl. közös használatú helyiségekben:

Az ajtók vagy teljesen nyitva, vagy teljesen zárva legyenek!

Amerre a vak ember közlekedik, ne hagyjon elől tárgyakat!

Az éles vagy szúrós evőeszközöket mindig „fejjel” lefelé tegyük a csurgatóba.

Az, hogy miért fontos pontosnak lennie, ha vak emberrel találkozunk, kiderül a következő példából:

Önnek találkoznia van egy vak emberrel, és késik. Ahogy múlnak a percek – amit a várakozó óráknak vél -, úgy lesz egyre bizonytalanabb, idegesebb a vak ember, és kezd el azon gondolkodni, hogy vajon tényleg jó helyen vár-e Önre?

Apró figyelmesség (és nem csak a látássérültek esetében...) telefonon szólni – kések pár percet.

15. Étteremben

Kísérő nélküli vak vendégnek a kiszolgáló személyzet megkülönböztetett figyelmére van szüksége, kezdve a kabátja elhelyezésétől ülőhelye kiválasztásáig. De nem láthatja az ételaport és nem láthatja azt sem, hogy jár-e épp arra pincér.

A figyelmes felszolgáló apró odafigyeléssel (időnként megkérdezve, van-e valamire szüksége, felszeletelve hozzák-e ki a húst?) elkerülheti, hogy látás híján kiabálva kelljen a pincért hívni a vendégnek.

Az étel felszolgálásakor segítség, ha elmondjuk, mit hol talál az asztalon illetve a tányérján. Pl. 2 óránál, a tányér mellett találja a poharat, tányéron jobb oldalt a rántott húst, dél és háromnegyednél a párolt zöldségeket, fél 6 táján pedig a hasábburgonyát.

16. Kórházban

Az orvosok vak betegüket nevükön szólítva világosítsák fel betegségükről, a gyógymódok következményeiről és minden egyéb betegségükkel kapcsolatos kérdéseiről, akárcsak látó betegeiket. A nővérek gyógyszerosztáskor mindig pontosan mondják meg, milyen gyógyszert adnak, és milyen célból, és melyiket, hova teszik.

Összegezve:

Ne vegye el a kedvét, ha egyszer egy vak ember elutasította a felkínált segítségét. Minden ember más és más, és engedjük, hogy ők maguk döntsék el, milyen segítségre van szükségük – ezt a látók is így szeretik...

Természetesen ez a rövid tájékoztató nem törekedhetett a teljességre. Nem is volt célunk, de annyi igen, hogy kevésbé érezze zavarban vagy ügyefogyottnak magát, ha legközelebb találkozik valakivel a "vakok világából". Na, ez az, ami nincs!!!

Nem külön világban élnek, hanem itt köztünk, a mi közös világunkban, még akkor is, ha életvitelüket kissé másképpen kell alakítaniuk, mint látó embertársaiknak.

Jenei András (BULAKE) Az enyém című könyvének első kiadásából kiválasztottunk egy részt, ami mindenki számára tanulságos lehet:

"A közel két héttel ezelőtti szemészeti vizsgáiban a hasonló kérdéseket feltevő főorvos, miután belenézett a szemembe, halk, de nagyon határozott hangon közölte:

– András, maga meg fog vakulni. Lehet még egy kis idő, de ahogy most állnak a dolgok, biztosra veszem, hogy nagyon hamar. A semmi is kevés, de ha valaki még hozzá mer nyúlni, az majd a prof.

Akkor már csak annyi látásom maradt, hogy ha lenéztem a földre, a lábam hegyét még ködösen, de láttam. Vagy ha kissé félrefordítottam a fejem és felemeltem az állam, talán egy méterre is. A szemészeti osztályról alig néhány lépésre lévő belgyógyászatra, ahol elindították a "megmentésem" félve indultam vissza. Az ismerősökkel a rövid, de annál erősebb beismeréssel és szemrehányásokkal teli beszélgetéseken már az elején túlestem, akkor ott azon a pár méteren a semmibe való lépkedés rémített meg. Ha megbotlok, vagy beesek egy bokorba, esetleg ahogy átmegyek a járdát keresztező úton, és nem veszem észre a közeledő autót...

Mi van akkor?

Kiröhög valaki, vagy odaugrik, hogy elkapjon, esetleg megjíjed az esésemről, hogy rosszul vagyok? S ha elüt az az autó? Itt úgysem jönnek gyorsan, és hát csessze meg az ég! Ha nem is látom, hallom, ha jön.

De nem jön semmi, akkor gyorsan átmegyek, csak simán egyenesen, ott meg már karnyújtásnyira a fal, azt meg valamennyire, de észlelem.

Tényleg, a vakok hogy mennek, hiszen nem is látnak, még annyira se, mint most én? Ja, nekik van az a fehér bot.

Azzal valahogy kopognak, meg ilyenek. Talán kellene nekem is. Hol lehet olyat venni? Biztos a vakok intézeténél.

Elindultam keresztül az autóknek szánt részen. Na, akkor egyenesen kell menni, de hogy a fenébe is van most az egyenes? S ha most jön egy kocsi, akkor jól elüt. Az lenne a tuti!

'... A kórház udvarán elütötte egy autó J. A.-t, aki a kis sebesség ellenére akkora sérüléseket szenvedett, hogy hiába próbálták megmenteni, életét veszítette ...'

Normális vagyok? Ébresztő ember! Ugyan most a nyakadba omlott minden, de nem haltál meg! Ami most van, azt magad tetted, hát viseld!

Elértem a falat és nagy levegőt véve lassítottam. Gondolkodjunk egy kicsit, ne kapkodjunk! ..."

Figyeljünk egymásra jobban – reméljük ezzel a pár jó tanáccsal segíthettünk Önnek ebben!

(Budaörsi Infó, EMS)